

8. Трудове право, право соціального забезпечення

Шлапко Т.В., к.ю.н.

*старший викладач кафедри цивільно-правових
дисциплін та банківського права
ДВНЗ «Українська академія банківської справи
Національного банку України»,
м. Суми, Україна*

ОБ'ЄКТ ПЕНСІЙНИХ ПРАВОВІДНОСИН ПО ІНВАЛІДНОСТІ

Пенсійні правовідносини по інвалідності виникають з приводу конкретного матеріального блага, яким є пенсія. Кожна особа зі статусом інваліда має специфічні властивості, які належать тільки їй і які складають саме її правовий статус. Відповідно розмір пенсії по інвалідності за солідарною системою, що призначається такій особі, завжди індивідуальний (відразу варто звернути увагу, що за правилами українського правопису доцільніше використовувати конструкцію «пенсія за інвалідністю», однак законодавець її не застосовує). Залежність розміру пенсії від групи інвалідності та від розміру пенсії за віком, яку особа-інвалід могла б одержувати, а з іншої сторони – недостатність законодавчого гарантування мінімального пенсійного забезпечення по інвалідності відображають характер пенсії по інвалідності.

Визначення пенсії по інвалідності як об'єкта відповідного виду пенсійних правовідносин досить ґрунтовно досліджувала Н. П. Коробенко [1]. Цілком слушною є її думка про те, що сформульоване вченими визначення понятійної категорії «пенсія по інвалідності» поряд із загальними ознаками, притаманними усім видам пенсії, містить і деякі спеціальні ознаки, які характерні для пенсії по інвалідності за солідарною системою, але саме формулювання дефініції «пенсія по інвалідності за солідарною системою» або «пенсія по інвалідності внаслідок загального захворювання» відсутнє як у нормативно-правових актах, так і у науковій літературі. Вона пропонує пенсію по інвалідності внаслідок загального захворювання визначити як передбачену солідарною системою

загальнообов'язкового державного пенсійного страхування щомісячну грошову виплату, що гарантується правомочній особі за умови настання інвалідності внаслідок загального захворювання (у тому числі каліцтва, не пов'язаного з роботою, інвалідності з дитинства) та наявності страхового стажу встановленої законом тривалості, а також інших юридичних фактів, і яка призначається на час інвалідності уповноваженими органами Пенсійного фонду за рахунок акумульованих у ньому коштів, а в окремих випадках і державного бюджету у порядку, встановленому актами пенсійного законодавства України [1, с. 122–124].

Щодо цього слід доповнити, що як об'єкт правовідносин пенсія по інвалідності повинна не просто гарантуватися, а виплачуватися з моменту призначення та за загальним правилом нараховуватися з дня подання всіх необхідних документів. Оскільки поняття загального захворювання визначається за так званим «залишковим принципом», то це всі захворювання, які не визнані ушкодженням здоров'я внаслідок нещасного випадку на виробництві чи професійним захворюванням, то каліцтво, не пов'язане з роботою, інвалідність з дитинства також можна вважати загальним захворюванням. Зазначення «за умови настання інвалідності внаслідок загального захворювання та наявності страхового стажу..., а також інших юридичних фактів» потребує деякого удосконалення, оскільки умовами призначення пенсії по інвалідності є інвалідність (в тому числі група, причина), наявність відповідного страхового стажу та те, що вона призначається незалежно від того, коли настала інвалідність – у період роботи, до влаштування на роботу чи після припинення роботи (час настання інвалідності як умова має значення лише для визначення, за яким законом призначати пенсії щодо окремих категорій осіб). Ніяких інших юридичних фактів не вимагається. Крім того, у деяких випадках вона призначається не на час встановлення інвалідності, а довічно (ст. 34 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 9 липня 2003 року [2]). Безперечно, позитивом є пропозиція науковця, яка ґрунтується і на інших наукових

дослідженнях [3, с. 59; 4, с. 105; 5, с. 95; 6, с. 143; 7, с. 57], об'єднати такі ознаки пенсії як періодичність, систематичність, регулярність у більш конкретну – «щомісячну виплату».

Виходячи з логіки попередніх положень, під поняттям пенсія по інвалідності за солідарною системою розуміється передбачена пенсійним законом персоніфікована страхова щомісячна виплата, яка призначається на весь строк встановлення інвалідності, а в деяких випадках – довічно, та виплачується правомочній особі – пенсіонеру по інвалідності за наявності відповідного страхового стажу уповноваженим органом Пенсійного фонду України за рахунок акумульованих у ньому коштів та коштів державного бюджету, у порядку та у розмірах, встановлених пенсійним законодавством.

Література

1. [Коробенко Н. П.](#) Пенсійне забезпечення по інвалідності в солідарній пенсійній системі України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05 / Коробенко Наталія Петрівна ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. – К., 2010. – 218 с.
2. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування : Закон України від 9 липня 2003 року № 1058-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1058-15>. – 02.06.2015. – Назва з екрану.
3. Советское пенсионное право : учебное пособие [для сред. спец. учеб. заведений и курсов повышения квалиф. руковод. работ. сис. соц. обеспеч.] / ред. М. Л. Захарова. – М. : Юридическая литература, 1974. – 432 с.
4. Право социального обеспечения России : учебник / [Буянова М. О., Гусов К. Н., Кобзева С. И. и др.]; под ред. К. Н. Гусова. – [2-е изд., перераб. и доп.], – М. : ПБОЮЛ Грачев С. М., 2001. – 328 с.
5. Гуцин И. В. Правоотношения по социальному обеспечению членов колхозов / И. В. Гуцин. – Л. : Издательство Ленинградского университета, 1975. – 144 с.
6. Иванова Р. И. Правоотношения по социальному обеспечению в

СССР : монографія / Р. И. Иванова. – М. : Издательство Московского университета, 1986. – 176 с.

7. Мачульская Е. Е. Право социального обеспечения / Е. Е. Мачульская. – М. : Международный центр финансово-экономического развития, 1997. – 208 с.

Шлапко, Т.В. Об'єкт пенсійних правовідносин по інвалідності / Т.В. Шлапко // Юридична наука: виклики і сьогодення: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, Україна, 12–13 червня 2015 р.). – Одеса : ГО «Причорноморська фундація права», 2015. – С. 65–66.